

KÉKESD

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 3
2. Bemutató 5
3. Örökségünk 6
4. Építészeti útmutató 9

Telepítés

Tetőhajlásszög

Magasság

Tetőforma

Terepalakítás

Színek

Kerítések

Kertek

Tornácok

Anyaghasználat

Ajtók, ablakok

Járdák, burkolatok

Homlokzatképzés

Részletek

5. Mai példák 25

6. Utcák, terek 26

7. Hirdetések, reklámtáblák 27

8. Impresszum 28

BEVEZETÉS

A helység településképi arculati kézikönyve a település természeti és épített értékeit hivatott bemutatni. Célunk a kézikönyv elkészítésével, hogy mind az itt lakóknak mind pedig azoknak, akik abban gondolkodnak, hogy a jövőben ideköltöznek, megmutassuk azokat az épületeket, kerítéseket, kerteket stb., amiket mi jó, a település arculati képébe illeszkedő és követendő példának gondolunk.

Szeretnénk, ha a kézikönyv elősegítené a tudatos építési, építkezési formák megismerését és alkalmazását.

A környezetünk, utcaképünk, településképünk esztétikája nem emblemikus épületekkel érhető el, hanem rendezett, egymáshoz hangulatban, színben, homlokzatban, tető kialakításban illeszkedő építményekkel. A szabályok közös kialakításával meghatározhatjuk, melyek azok az építészeti, környezeti és kulturális értékek, amelyek követendők a településen. A településen a térség népi építészetének, a hagyományos épületek bájának, egyedi karakterének megőrzése, újraélesztése nem a múltba, hanem a jövőbe is mutathat, kiegészülve az innovatív építészeti megoldásokkal. A dokumentum nem lezárt, hanem egy folyamatosan kiegészülő, szemléletformáló kiadvány.

Reméljük, hogy elképzeléseink bemutatásával hozzájárulhatunk a település megfelelő és korszerű kialakításához.

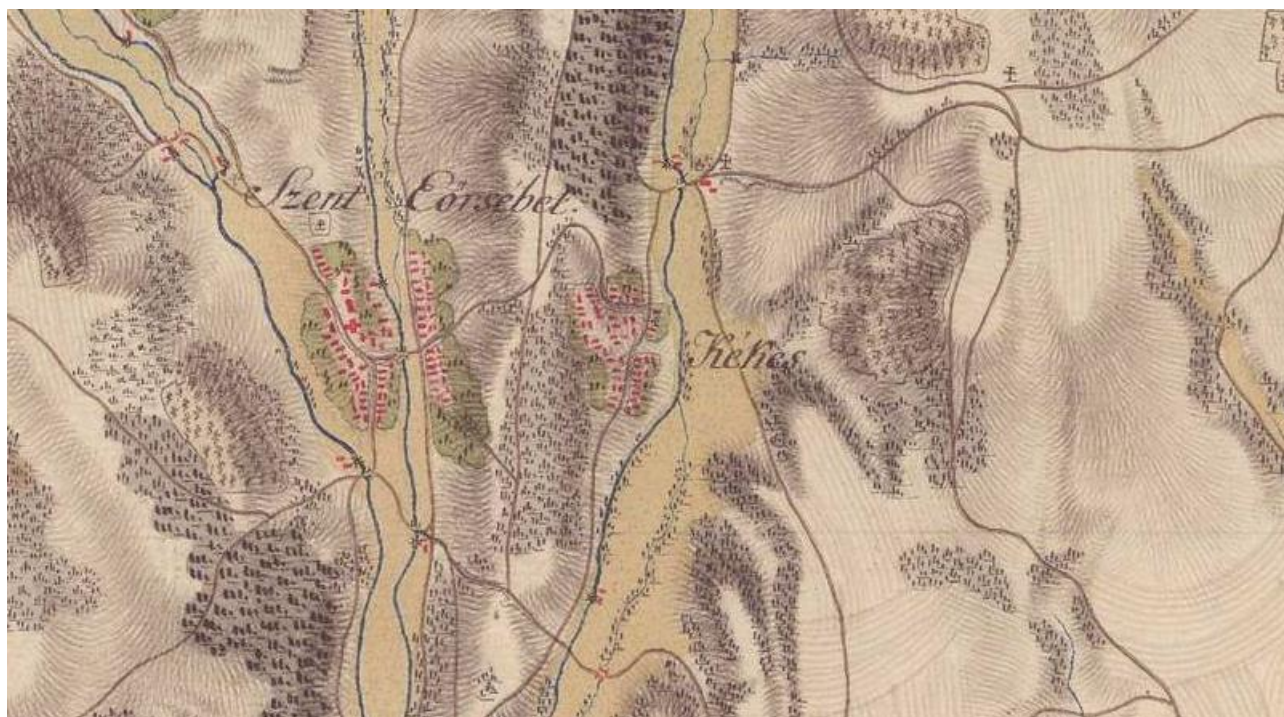
BEMUTATÁS

Kékesd (németül: *Kikisch*) község Baranya megyében, a Pécsváradi járásban, Pécsváradtól 7 km-re délkeletre található. Szomszédos települései Erzsébet, Maráza, Fazekasboda és Geresdlak.

Az 1290-es évekből találjuk a település első írásos emlékét, ekkor *Keykug*, *kykug*, *klwwkuth* alakban említik a nevét, amely feltehetőleg „kék patak” jelentésű.

Az esztergomi káptalan 1387-ben írt levelében, és 1542-ben is Tótkésként említi. Később *Kékösdként* is említik. Határában római kori leleteket és középkori kerámia töredékeket találtak. A középkorban a pécsváradi apátság, majd a pécsi püspökség birtoka volt. A pécsváradi Bertók apát 1656-ban szerezte vissza a falut a pécsi püspöktől, holott az ekkor, a török megszállás alatt volt.

1686-ban említik először Kékesdként. 1869-ben a község lélekszáma mintegy 500 fő volt, 2015-re ez a szám 159 főre csökkent.

A település földrajzilag a Zengő hegység alján helyezkedik el, a Geresdi dombság egy részeként a völgybe ékelődve. A felszín erősen tagolt, dombos hátsgág. A talajviszonyok alapján kialakult egy jelentős homok és mészkő réteg, amelyet nem is olyan rég még bányásztak.

ÖRÖKSÉGÜNK

3

A megye gazdag történelmi múltjának köszönhetően jelentős építészeti és kulturális értékekkel, hagyományokkal bír. Baranya megye építészeti örökségére jellemző, hogy falvainak többsége csupán néhány utcával rendelkező település volt. A változatos domborzati viszonyok nagyban befolyásolták a települések kialakulását, a megye építészetét.

Jellemző az aprófalvak magas aránya és sok zsáktelepülés található a megyében.

Az aprófalvak nagy száma miatt, még falvaik jelentős részében a településszerkezet még idézi az évszázados szokásrendet. A templomok, vallási épületek szinte minden településen megtalálhatók. A kúriák, kastélyok

A falvak településszerkezetét ezeréves fejlődés formálta, alakította. A XX. századra ésszerű okok miatt a keskeny, hosszú telekrendszer jött létre. A hosszanti telkek őrzik a megye legrégebben fennmaradt lakóházait. Meződ illetve Baranya megye népi építészetét is meghatározzák a jellemzően oldalhatárra épült parasztházak. A népies elemeket ötvöző épületek igen változatos formában épültek. Az adott településre jellemző tornáckialakítások, tetőformák adják meg a falvak egyediségét, a településkép meghatározói. A XIX. század végén és a XX. század elején a magyar parasztházak legnagyobb hányada földből épült. Évszázadok során a természetes anyagok voltak a meghatározók népi építészetünkben, melyet a megye kisebb falvaiban álló tájházak és fennmaradt

Törvényszerűnek mondható, hogy minél közelebb kerülünk a 20. század fordulójához, illetve a jelenhez, annál több előkészített, megmunkált, iparilag előállított anyag jelenik meg a falvak népi építészetében. A faragott kő, a vályog, a nyers tégl, illetve az égetett tégl, később a salaktégl, a tetőfedő cserép és pala felhasználási arányainak növekedése a népi építészetben összefüggött specializált iparok, foglalkozások és ipari létesítmények (mész-, tégláégető) elterjedésével.

Valaha a paraszti porta szerves részét képezték a gazdasági épületek, ólak, tárolók egyaránt. Az önellátó paraszti életforma lételemei voltak. A megyében is igen erőteljes szocialista kollektizálás, a termelőszövetkezetek megjelenése viszont igen hátrányosan érintette a gazdasági épületeket. Az addig önellátó parasztok bér munkássá váltak, így a melléképületek többnyire értelmüket veszítették. Az emberek a használaton kívüli építmények nagy részét elbontották, vagy idővel összedőltek. Ezért a napjainkban még ép paraszti porták igen nagy építészeti értékkel bírnak.

Baranya megye népi építészetére általánosan a nyeregtetős és csonka kontytetős épületek jellemzők, melyek fehér homlokzati falakkal és sötét fa nyílászárókkal épültek, legtöbbször az utcára merőleges tengellyel pózionált épültek, tornáccal kialakítottak és homlokzatai tükrözik a népi mesterek arányrendszerét.

Örökségi szempontból ugyan nem említhetők, ugyanakkor a megye településképét erősen formálták a szocialista kockaházak. Ezek jelenléte az ipari területek közelében még jelentősebb volt. A mintaterv alapján készült házak a népi építészet elhagyásával épültek, más szobaelosztással, az új igényeknek megfelelően.

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Az ország tájföldrajzi beosztása szerint Baranya megye területén két nagytáj, a Dunántúli-dombság és az Alföld osztozik. Középtáji szinten a megye területének legnagyobb része a Mecsek és a Tolna-Baranyai dombvidék illetve a Dráva menti síkság része. Baranya megye területét összesen 15 kistáj érinti részben vagy teljes egészében. A természetes növényzet ma már csak nyomokban lelhető fel. A D-i síkvidéki területeken a szántók illetve rétek, legelők az uralkodók. A táj természetes növénytakarója a szubmediterrán lágyszárú fajokban gazdag tölgy-kőris-szil ligeterdő, a gyertyános kocsányos tölgyesek, és főként a Dráva hullámterén a fűzligetek is fellelhetők. A tatárjuharos lösztölgyes a Dél-Baranyai-dombság sajátos társulása. Baranya az ország természeti értékekben gazdagabb vidékei közé tartozik, annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedek intenzív tájhasznosítási formáinak következtében számos táji és természeti érték semmisült meg, illetve szenvedett maradandó károsodásokat. A megye területén a természetvédelmi feladatokat az 1996-ban alapított Duna-Dráva Nemzeti Park látja el. A megyében jelenleg egy nemzeti park, 3 tájvédelmi körzet, 8 természetvédelmi terület és mintegy 50 helyi jelentőségű természetvédelmi terület található.

Helyi jelentőségű védett természeti területei között szerepelnek pl. a Bári-kastélypark, Pécsi páfrányfenyő, Sásdi

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

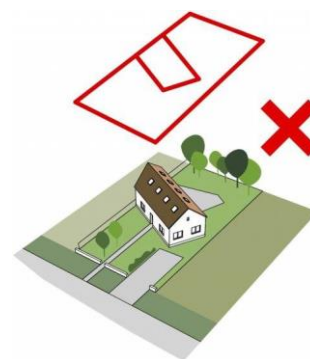
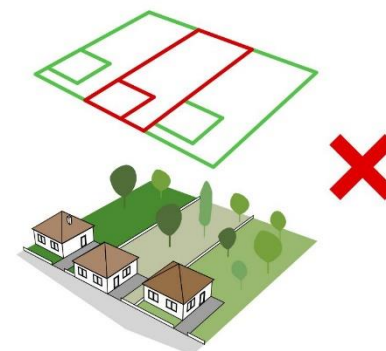
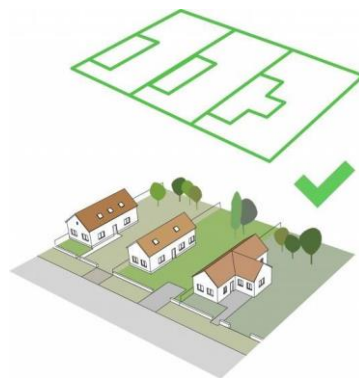
4

Ebben a fejezetben általános építészeti útmutatók és ajánlások olvashatóak, melyek érzékeltetni kívánják, hogy melyek a javasolt kialakítási lehetőségek, valamint mely általános hibák kerülendőek új épületek építése esetén és meglévő házak felújítása során.

TELEPÍTÉS

A településre az oldalhatáron álló beépítés jellemző. Az épületek hossz tengelye nagyrészt az utcára merőleges, idokolatlanul elforgatni ettől a tengelytől nem javasolt.

A lakóházak többnyire előkertes beépítéssel kerültek kialakításra. Az utcában kialakult építési vonaltól nem javasolt hátrahúzni vagy előrébb húzni az újonnan épülő házakat. Új épület elhelyezésekor javasolt a szomszédos épületekhez igazodni, az egy vonalban álló házak alkotnak harmonikus utcaképet.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A település területén a családi házak tetőhajlásszöge hasonló.

A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévőké. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképébe.

MAGASSÁG

Törekedni kell arra, hogy egy utcában hasonló magasságú épületek kerüljenek elhelyezésre.

A meglévő épületek közé ékelődő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévőké. A túl magas házak nem illeszkednek a falu utcaképébe. A sematikus ábrán a településen javasolt épületmagasság illeszkedése látható.

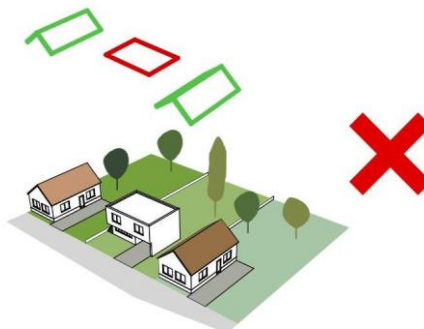
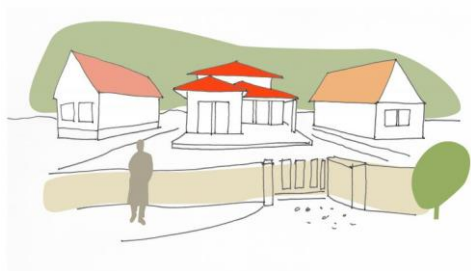
TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák igen változatosak főként nyereg-, konty-, ritkábban sáortetőik.

Új ház tervezésénél a szomszédok figyelembevételével kell illeszkedni a környezethez.

A nyeregtetős házakból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület vagy lapostatós.

A hazai gyökerek nélküli, „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem ajánlott a településen.

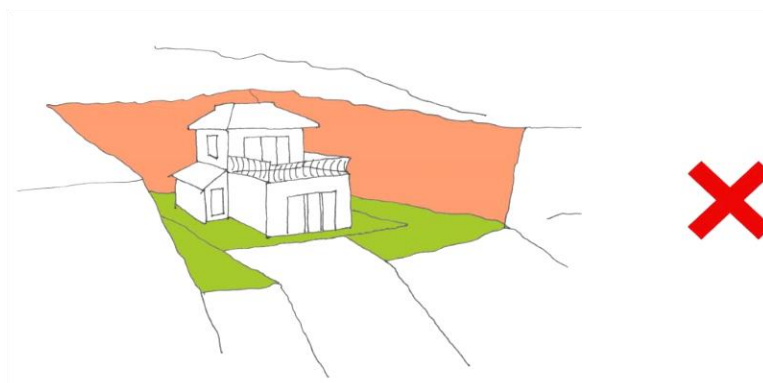
A sematikus ábrákon példák láthatók a településképbe illeszkedő és nem passzoló tetőformájú épületekhez.

TEREPALAKÍTÁS

A község a domborzat szempontjából változatos.

Az épületek tervezésénél ügyelni kell a terepviszonyoknak megfelelő telepítésre.

Nem megfelelő, ha az épületet belevájni a terpbe vagy árkot képezni.

Példa megfelelő színhasználatra. Javasolt a világos pasztellszínek használata, sötét színű faablakkal.

SZÍNEK

A településen a fehér, vagy világos „földszínek” a jellemzők. A természetes anyag és színhasználattal egységes településkép jön létre. Az eltérő, kirívó színű épületek nem illeszkednek a meglévő házakhoz, így kialakításuk kerülendő.

Nem elfogadhatóak a rikító fémlemezfedések vagy burkolatok sem.

KERÍTÉSEK

A településen az áttört kerítések a jellemzők. Általában fa-, vagy fém anyagú, a régebbiek lábazat és oszlop nélküli kialakításúak, később alacsony, tömör lábazattal, vakolt téglaszlopokkal kialakított kerítések készültek.

A kezeletlen felületű beton elemes, tömör kerítés kerülendő.

A kerítések színhasználatánál törekedni kell a ház színével harmonizáló színek használatára, fakerítésnél a barna árnyalatai javasoltak.

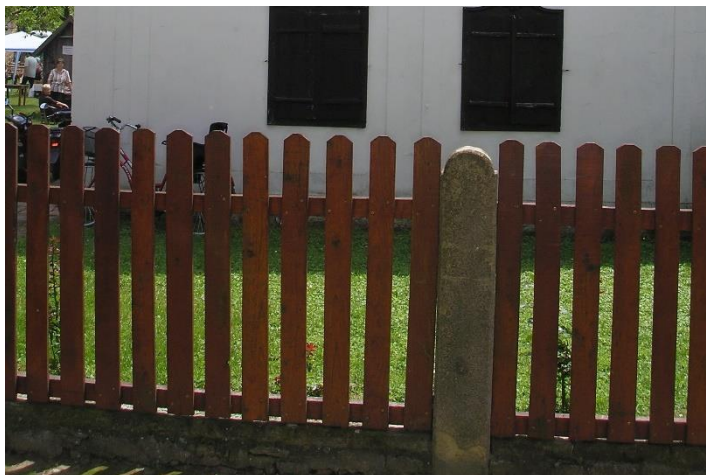
Teljesen áttört drótfonatos kerítést utcafronton próbáljuk kerülni.

Ajánlott áttört kerítések vannak az itt szereplő képeken, melyek lábazattal vagy oszlopokkal is megvalósíthatók.

A településen általában áttört fakerítéseket találunk, ezek vizuálisan kevésbé választják el az utcától az előkert területet, mint a tömör téglá, vagy sűrű lécezéssel kialakított fakerítés.

Amennyiben a fa- vagy fémkerítés sötét színű (sötétbarna, sötétzöld), akkor kontrasztot képez az épülethomlokzat fehér színével, erősen áttört felülete miatt viszont az épületet nem takarja.

KERTEK

Településképi szempontból fontos, hogyan alakítjuk ki és gondozzuk zöldfelületeinket. A szabadabb utcaszerkezet, áttört kerítések következtében a zöldfelület szövetszerűbb kialakítású, a kerítésen belül kialakított előkertek részek együtt élnek az utcával. Egy-egy szépen megformált kertrészlet az egész utcaképet befolyásolja. A képek nem a településen készültek.

Pihenőkert, udvar

A településen hátsó kertben lévő területeket több évszázadon át megművelték, így biztosítva a helyben élők megélhetését. Ma is több helyen találunk gyümölcsöst, vagy konyhakertet. A XXI. században már vidéken is némileg átalakult az élet, az ember vágyik a pihenésre, melyet leggyakrabban saját kertjében kaphat meg. Ebben segíthet, ha a lakókörnyezetünket igényesen formáljuk. Egy szép pihenőkert a ház mögött, kerti tűzhellyel az életminőségünket javítja.

TORNÁCOK

A magyar népi építészet jellegzetes eleme az oszlopos tornác. A tornác az épülethez viszonyított elhelyezkedése tájegységenként, illetve a tulajdonos vagyoni helyzete függvényében is változó volt.

Néhol megfigyelhetők a tornác utca felől történő megnyitása. Az oldaltornác készült mellvéddel és mellvéd nélkül is. A tornác oszlopainak, mellvédjeinek anyaga többnyire vakolt téglá, de találunk faoszlopos megoldást is. Alább néhány példa látható a változatos tornáckialakításra.

ANYAGHASZNÁLAT

Javasolt tetőfedés a kerámia cserép.

Kerülendő a hullámpala és fémlemez fedés.

Kerülendő egy tetőn többféle cseréptípus elhelyezése.

AJTÓK, ABLAKOK

A településen az áttört kerítések javasoltak, ezek készülhetnek fából, illetve fémből egyaránt. Gondos kialakításuk fontos, mert ezek a szerkezetek biztosítják a kapcsolatot az utca és az udvar között.

Ajtókra, kapukra jó példák:

Javasolt a megfelelő arányrendszerű faablakok beépítése, a hagyományos parasztházakon, osztott üvegezésű kivitelben. Az ablakokra zsalutábla, vagy zsalugáter kerüljön árnyékolónak, a műanyag redőnytakaró ablakok beépítése kerülendő.

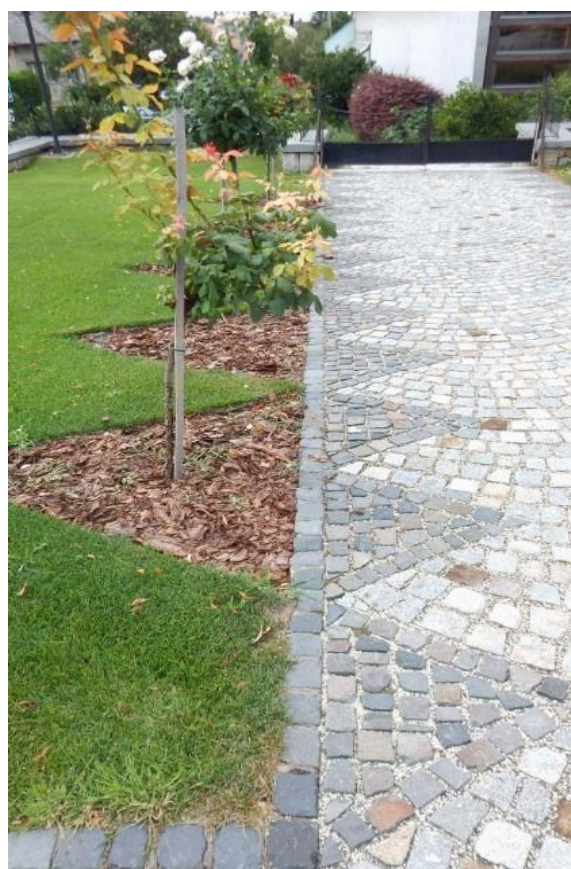
Ablakokra jó példák:

JÁRDÁK, BURKOLATOK

A beton, aszfalt burkolat helyett javasolt természetes anyagú burkolatkialakítás. Anyaga lehet természetes kő, bazalt.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A település épületeinek utcai homlokzatai változók, de jellemzően nyeregtetős kialakításúak, amik fő elemei a hosszanti elrendezésű sötét fa ablakok. Az oromfalak füstlyukakkal és néhol díszítő párkánnyal ellátottak. Minden esetben javasolt a hagyományos szín és formavilág lekövetése új épület építése és meglévő épület felújítása során.

RÉSZLETEK

Az építészeti részletek szép formálása a népi építészet jellegzetessége volt. A mai épületek formálásánál is fontos egy-egy kémény, zsalugáter, homlokzati részlet kimunkálása, úgy, hogy az az épület egészével összhangban legyen. Az épület mellett, az udvarban, utcán lévő tárgyak, építmények is hozzájárulnak az összkép egységéhez. Egy szépen megformált kerti kút, egy gondosan elkészített tornácrészlet is esztétikai értéket hordozhat.

MAI PÉLDÁK

Meglévő épület felújítása a településkarakterbe illeszkedően

Hagyományos parasztház felújításoknál törekedjünk arra, hogy az épület megőrizze az eredeti karakterét, stílusjegyeit. Az utcai homlokzaton lévő két kis, osztott faablakot ne cseréljük nagyobbra, ne helyezzünk elé külső tokos, műanyag redőnyt, betekintés elleni védelemnek inkább zsalutábla, vagy zsalugáter kialakítása javasolt.

Esetleges energiahatékonysági korszerűsítés esetén a fehér színű nyílászárók helyett, célszerű barnás árnyalatú fa szerkezetek beépítése.

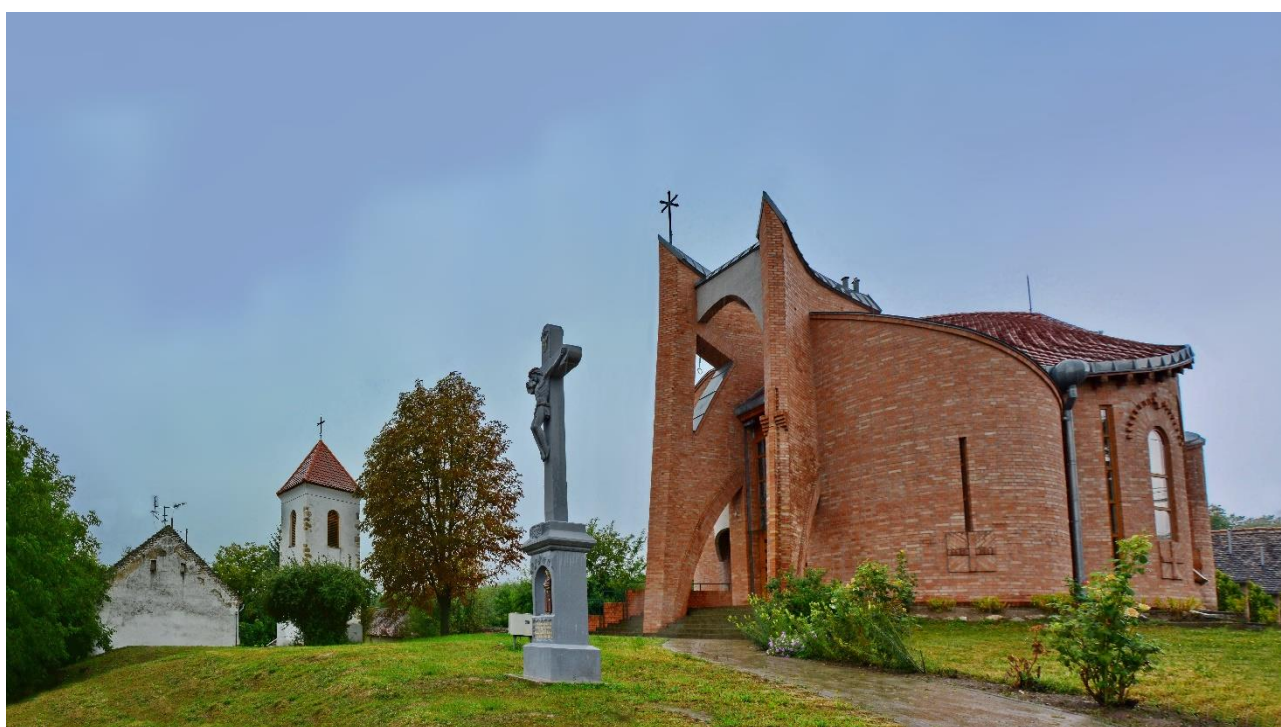
A hagyományalapú fejlesztés ott kifejezetten ajánlott, ahol még a településkép őrzi egykori képét. A hagyományokat tisztelő felújítások szép példákat eredményezhetnek.

UTCÁK, TEREK

A település közterei rendezettnek mondhatók. A házak előkerttel csatlakoznak az utcához, ahol az út mellett szintén zöldfelület található.

A település gondozott előkertjei a településkép meghatározói.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A településközponti részeken a színes fényreklám helyett a hagyományos cégérek elhelyezése javasolt.

A színes, nagyméretű molinók kerülendők.
A kép nem a településen készült.

A temetőben lévő régi kőkeresztek,
gondozásra javasoltak.
A kép nem a településen készült.

IMPRESSZUM

KÉKESD KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZAT

HONLAPCÍM: www.kekesd.hu

E-MAILCÍM: hivatal@kekesd.hu

CÍM: 7661 Kékesd, Fő utca 1.

TELEFON: 06-70/618-6363

POLGÁRMESTER: Varga Tamás

FŐÉPÍTÉS: Farkas István

FŐÉPÍTÉS E-MAILCÍME: kekesd@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Kovács Krisztián

SZÖVEG: Bujáki Bence, Kovács Krisztián, Kőrösi Emese Edit

FOTÓ: Farkas István

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Kovács Krisztián

Kékesd, 2017. december 15.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amely a település arculatát, karakterét pozitív irányban módosíthatja.

A kézikönyvben kerülendő példaként csatolt fényképek nem a településen szereplő részleteket mutatnak!